

BILTEN

NEDELJA U SVETU ENERGETIKE

ROKOVI

Ministarski sastanak Energetske zajednice – predlozi i primedbe

KIJEV – Ministarski savet Energetske zajednice (EnZ) izrazio je zabrinutost na sastanku u Kijevu, 23. septembra zbog odsustva napretka, „ili čak nazadovanja“ u reformi elektroenergetskih i gasnih tržišta u nekim zemljama članicama, kao i zbog odsustva integracije regionalnog energetskog tržišta. Među kratkoročnim merama, usvojenim na konferenciji, ministri su u cilju privlačenja kapitala zatražili sprovođenje koncepta "one stop shop", tj, da učesnici na tržištu posao mogu da završe dolazeći samo na jedno mesto. Takođe i harmonizaciju procedure izdavanja dozvola za investiranje u sektor energetike, pružanje tehničke podrške ugovornim članicama, posebno u oblasti implementacije Trećeg energetskog paketa. Među kratkoročnim merama je i potreba jačanja učešća tela zemalja članica EnZ u postojećim institucijama EU u

oblasti energetike, posebno Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER). Ministri su se dogovorili da o dugoročnim merama odluku donesu na sastanku na jesen iduće godine uključujući pitanja geografskog područja koje EnZ treba da obuhvati, kao i jačanja procedura vezanih za obaveze sprovođenja zakona. Od Bugarske, Makedonije i Srbije je zatraženo da se bez daljih odlaganja pridruže Kancelariji za koordinisane aukcije prekograničnih kapaciteta. Na sastanku je zatraženo od svih zemalja članica da do 1. januara 2015. godine unesu u svoja zakonodavstva odredbe Trećeg paketa uz pomoć Sekretarijata EnZ. Predsedavanje EnZ u 2015. preuzima od Ukrajine Albanija. energy-community.org

Oettinger : EU ne treba da zaoštava klimatske ciljeve, ako drugi to ne rade

BRISEL – Evropski komesar za energiju Guenther Oettinger usprotivio se jednostranoj evropskoj politici smanjenja emisija ugljen-dioksida. Evropa treba da nastavi sa planiranim CO₂ rezovima samo ako ostatak sveta pristane na globalnu borbu protiv klimatskih promena na ključnom samitu o klimi koji će se održati dogodne u Parizu, kazao je Oettinger. „Ako ne postoje obavezujući ciljevi smanjenja emisija u zemljama kao što su Indija, Rusija, Brazil, SAD, Kina, Japan i Južna Koreja – čije su vlade odgovorne za nekih 70% globalnih emisija – tada mislim da uistinu nije pametno da mi (EU) postavimo cilj smanjenja od 40%“, rekao je odlazeći komesar za energiju na jednoj naftno-gasnoj konferenciji u Briselu. *The Guardian*

Barroso: EU će u oktobru usvojiti cilj smanjenja emisija gasova od 40%

NJUJORK - Evropska komisija će formalno predložiti za svojih 28 zemalja članica 40-procentno smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte do 2030., rekao je 22. septembra predsednik Komisije Jose Manuel Barroso. On je u intervjuu za *USA Today*, na marginama Klimatskog samita UN, rekao da će zemlje EU usvojiti novo smanjenje na sastanku idućeg meseca.

EU parlamentarci odobrili davanje besplatnih dozvola za emisije gasova teškoj industriji

STRAZBUR - Komitet Evropskog parlamenta za prirodnu okolinu usvojio je u sredu, 24. septembra nadglasavanjem (34 pema 30 glasova) odluku da se evropskoj energetski intenzivnoj teškoj industriji odobre besplatne dozvole za emisije gasova, kako bi im se popravio položaj u odnosu na konkurenciju iz zemalja koje imaju labaviju klimatsku legislativu, poput SAD u prvom redu. Evropska komisija je u maju predložila da velika većina industrijskih sektora u periodu od 2015-2019. dobije gro dozvola besplatno, radi ispunjenja njihovih obaveza iz Sistema trgovine tim dozvolama (ETS). *EurActiv*

Evropska komisija odobriće gradnju nuklearke u Britaniji

LONDON - Britanski planovi za nuklearnu renesansu koji se temelje na novoj nuklearci u Somersetu dobili su vetar u leđa sa informacijom da je devetomesečna evropska istraga o zakonitosti državne podrške tom projektu završila s predlogom da Evropska komisija odobri gradnju, prenose britanski mediji. Evropski komesar za tržišnu konkurenciju Joaquin Almunia inicirao je istragu o projektu gradnje nuklearke Hinkley

Point C kada je britanska vlada odlučila da investitorima obeća državnu kreditnu garanciju i garantovanu otkupnu cenu za električnu energiju koju nuklearka proizvede, osetno iznad tržišne. Država se ugovorom s EDF-om, naime, obavezala da će otkupljivati struju iz elektrane po ceni od čak 110 eva po MWh u narednih 35 godina. Kako prenose mediji, istraga je došla do zaključka da je predloženih 17,6 milijardi britanskih funti subvencija (22,4 milijardi evra) u periodu od 35 godina u skladu s evropskim pravilima o državnoj pomoći privredi, iako nije sproveden konkurentan tenderski postupak. Hinkley Pointom upravljaće francuski EDF, koji će elektranu graditi u saradnji s dve kineske firme. Almunijin portparol rekao je za **Guardian** da će Evropskoj komisiji predložiti da donesu pozitivnu odluku. Odluka Evropske komisije očekuje se u oktobru. Gradnja nuklearne elektrane Hinkley Point C trajaće deset godina i trebalo bi da košta 16 milijardi funti (20 milijardi evra). Planirano je da proradi 2023. i radi 60 godina. Nuklearka će imati dva EPR reaktora s ukupnim kapacitetom 3,2 GW (svaki po 1,6 GW), što bi je dovoljno za potrebe pet miliona domaćinstava, odnosno pokrivanje sedam odsto potrošnje električne energije u toj zemlji.

Sankcije Zapada ugrožavaju petinu ruske proizvodnje nafte

SOČI – Nekih 100 miliona tona godišnje proizvodnje nafte, ili otprilike petina ukupne ruske proizvodnje, izloženi su riziku zbog sankcija kojima je toj zemlji zabranjena isporuka zapadne tehnologije i usluga, rekao je Vagit Alekperov, čelnik druge po snazi ruske naftne kompanije, privatnog Lukoila. Eksperti okupljeni na međunarodnom biznis forumu u Sočiju ocenili su, doduše, da ruske kompanije na duži rok mogu da se snađu bez zabranjene zapadne tehnologije. Ali po koju cenu? - pita u utorak **Moscow Times**. Otprilike

četvrtina ruske proizvodnje nafte danas potiče iz teško dostupnih ležišta, uz pomoć tehnologije drobljenja uljnih škriljaca, gde snažne američke pumpe pomažu u izbacivanju nafte na površinu zemlje, rekao je Alekperov. Većina automatizovanih sistema kontrole i komunikacione opreme u naftnoj industriji danas se nabavlja u SAD i Japanu, dodaje on. Lukoil nastoji da nađe zamenu za tu opremu kod kuće i u Aziji, ali sve neće moći da bude u potpunosti zamenjeno, navodi Alekperov. Krajem 80-ih godina Sovjetski Savez je proizvodio 625 miliona tona nafte godišnje, isključivo uz pomoć domaće tehnologije. „Većina tehnologije koju danas uvozimo sa Zapada, uključujući i tehnike drobljenja (fracking), razvijena je u SSSR-u početkom 70-ih godina“, kaže Rustam Tankajev,

glavni analitičar ruske Unije naftnih i gasnih proizvođača. Posle kolapsa Sovjetskog saveza taj proizvodni sektor je privatizovan, a novi vlasnici su zanemarili dalje inovacije, što je ostavilo ovu industriju „u dronjcima“, dodaje on. Prema Tankajevu, u nekim segmentima naftne privrede, poput škriljne nafte, nema alternative Zapadnoj tehnologiji. Prema njemu, poseban udarac je zabrana tehnologije za eksploataciju nafte u dubokom podmorju, jer ona nije razvijana u eri Sovjetskog saveza. Prema jednoj analizi američke banke Merrill Lynch, sankcije SAD i EU bi mogle da blokiraju priliv 500 milijardi dolara direktnih investicija koje je ruska vlada planirala da privuče u projekte eksploatacije podmorja Arktika do 2020. To može lančano izazvati dodatnih 300 milijardi dolara potencijalnih gubitaka u eksploataciji nekonvencionalnih ležišta nafte u Rusiji, procenjuje banka. **Bilten NNKS**

Kremlj sprema olakšice državnim naftnim kompanijama

MOSKVA – Četiri ruska ministarstva pripremaju set mera, uključujući i pravo na preferencijalni pristup postojećim poljima, kako bi podržali ruske naftne kompanije koje su pod udarom sankcija Zapada, kazao je u četvrtak pomoćnik ministra energije Rusije Kiril Molodcov. Poslednjim proširenjem sankcija, 12. septembra, Evropska unija je zabranila pružanje usluga ruskom naftnom sektoru u istraživanju i proizvodnji nekonvencionalnih izvora nafte i onemogućila ruskim državnim kompanijama Rosnjeft, Gasprom njeft i Transnjeft zaduživanje u zapadnim bankama, dok su SAD dan kasnije u okviru svojih finansijskih sankcija tu uključili i privatnu firmu Lukoil. **RIA Novosti, Bilten NNKS**

Guenther Oettinger protiv sankcionisanja ruskog gasnog sektora

KIJEV – Ruski gasni sektor ne bi trebalo da bude predmet EU sankcija povodom ukrajinske krize, kazao je u utorak potpredsednik Evropske komisije i komesar za energiju Guenther Oettinger. On je na ministarskom sastanku Energetske zajednice u Kijevu rekao da „pouzdana snabdevanje (Evrope) energijom ne sme da postane poluga politike“. Oettinger je dodao da EU očekuje da pronade kompromis sa Rusijom kako bi obezbedila snabdevanje gasom u punim količinama i po tržišnim cenama. Brisel takođe razmatra mogućnost da pređe na pragmatična rešenja sa ruskim partnerima, prenosi **ITAR-TASS** uoči nastavka tripartitnih pregovora o gasu između EU, Rusije i Ukrajine, 26. septembra u Berlinu

POSLOVI

ČEZ želi da širi poslove u Poljskoj i Slovačkoj

PRAG – Češki ČEZ saopštio je da želi da kupi većinski udeo u poljskoj kompaniji Energa, u sklopu plana širenja poslovanja u centralnoj Evropi. Portparol češke državne kompanije Danijel Benes precizirao je agenciji **Bloomberg** da razgovori sa Energom još nisu počeli. ČEZ-ovo zanimanje za poljsku kompaniju i

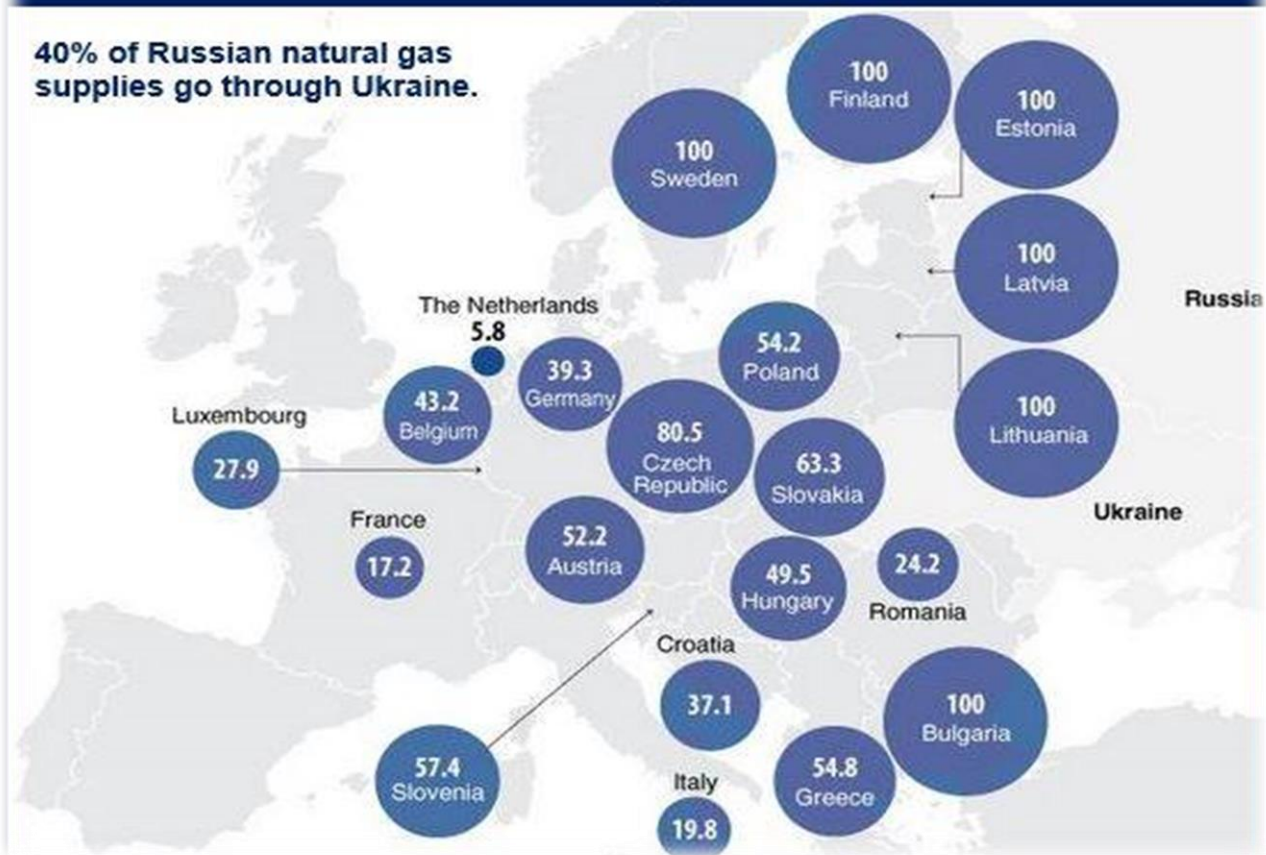

želja da kupi udeo italijanskog Enela u slovačkom proizvođaču električne energije Slovenske Elektrarne Bloomberg ocenjuje kao zaokret u odnosu na raniju strategiju da izbegava kupovine poslova u inostranstvu, ali je čelnik češke kompanije Danijel Benes rekao da će meta akvizicija biti prvenstveno susedne zemlje. ČEZ je posle loših iskustava u Albaniji, gde su mu prošle godine nacionalizovani poslovi u toj zemlji i problema sa regulatornim vlastima u Bugarskoj i Rumuniji, zaustavio sva dalja kupovanja u regionu, podseća Bloomberg, Enel je u julu najavio nameru da proda poslove u Slovačkoj i Rumuniji kako bi smanjio dugovanja u visini 4,4 milijarde evra. Benes je počeo razgovore sa vladom Slovačke, manjinskim vlasnikom Elektrana o mogućoj kupovini njenog udela.

A. Medvedev: Gasprom ne očekuje promene na tržištu EU u 2015.

MOSKVA – Gasprom očekuje da njegove izvezene količine i prosečne cene gasa u Evropi iduće godine „ne budu ispod“ nivoa u 2014., rekao je potpredsednik kompanije Aleksandar Medvedev. U intervjuu za **Reuters** on je rekao i da ne očekuje da američki utečnjeni prirodni gas (LNG) poremeti Gaspromove

Share of Russian natural gas in overall amount %

planove širenja na tržištu Azije. Prosečna cena je projektovana na 350 dolara za 1.000m³. Medvedev je rekao da i eventualnih 30 milijardi m³ američkog prirodnog gasa, što odgovara iznosu od 23 miliona tona LNG-a, na tržištu Azije ne bi bitnije uticalo na planove Gasproma. Agencije podseća da je ranije ove godine Gasprom neznatno skresao procene izvoza u Evropu ove godine na 157 milijardi m³. **Bilten NNKS**

Rosnjeft i Exxon otkrili veliko ležište nafte i gasa

MOSKVA - Zajednički poduhvat Rosnefta i ExxonMobila otkrio je u subotu velike količine nafte na Arktiku,

prenele su agencije. Državna ruska naftna kompanija objavila je da je bušotina University-1 pronašla naftu u Karskom moru, a čelnik Rosnjefta Igor Sečin izjavio je da je ječ o nalazištu od 338 milijardi kubnih metara gasa i više od 100 miliona tona nafte. Takav potencijal može se uporediti sa najvećim saudijskim naftnim poljima, komentarišu eksperti. "Bušenje je završeno u rekordnom

vremenu - za 45 dana - u skladu sa svim tehnološkim i ekološkim standardima i zahtevima", navodi se u saopštenju Rosnjefta. Otkriveno naftno polje dobiće ime "Pobjeda", prenosi **SEEbiz**.

BiH izbegla sankcije Energetske zajednice

KIJEV, SARAJEVO - Savet ministara evropske Energetske zajednice (EnZ) u utorak je privremeno odbacio predlog Sekretarijata te organizacije o uvođenju sankcija Bosni i Hercegovini zbog nedonošenja regulative o snabdevanju i distribuciji prirodnog gasa, objavilo je Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih donosa BiH u Sarajevu. Iz Ministarstva ističu da je odbacivanje predloga o sankcijama izuzetno značajno jer su te kaznene mere podrazumevale radikalne finansijske restrikcije za BiH. Mnistar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Boris Tučić koji je učestvovao na sastanku Minisratskog saveta EnZ u Kijevu, ističe da je EnZ sada zauzela "realniji pristup" i da više neće insistirati da se to pitanje uredi na državnom nivou. Pošto između dva entiteta u BiH nije bilo saglasnosti oko državnog zakona sada je, navodi Tučić, predloženo da se to pitanje uredi kao u Belgiji, odnosno sporazumom između Federacije BiH i Republike Srpske. Time se, smatra Tučić, sada otvara širi prostor za eventualno postizanje dogovora u BiH o ovom pitanju "u skladu sa postojećim ustavnim ustrojstvom u BiH". **Srna**

Pariski sud prihvatio tužbu Rumunije protiv Enela

BUKUREŠT – Rumunsko ministarstvo energije saopštilo je prošle srede da je Međunarodni arbitražni sud u Parizu prihvatio tužbu te zemlje protiv italijanske energetske kompanije Enel, podnetu zbog kršenja ugovora o privatizaciji tamošnje distributivne elektroenergetske kompanije. Rumunija je u julu ove godine podnela tu tužbu tvrdeći da je italijanska kompanija prekršila „prodajnu opciju“ (put option) iz ugovora o privatizaciji tamošnjeg distributera električne energije Electrica Muntenia Sud. Prema uslovima ugovora, Enel je do kraja 2012. trebalo da kupi još jedan udeo od 13,57% u distributeru od njenog vlasnika, rumunske državne elektroenergetske kompanije Electrica. Rumunija sada zahteva da Enel isplati 521,6 miliona evra za pomenuti udeo. Enel je kupio rumunskog udeo od 64,4% rumunskog distributera za 820 miliona evra u 2008. godini. Prema ugovoru o privatizaciji, državni distributer i snabdevač Electrica imao je pravo da proda, a Enel obavezu da kupi deo, ili ukupan udeo koji je država zadržala u Electrica Muntenia Sud, od 23.57%. Vlast je odlučila da udeo od 10% podeli zaposlenima u kompaniji, pa je Enel bio u obavezi da kupi preostalih 13,57%. Enel je u julu najavio prodaju njegovog udela u distributivnim i snabdevačkim kompanijama u Rumuniji, kao deo strategije jačanja finansijske likvidnosti ovog energetskog kolosa, podseća **SeeNews**.

Bugarski regulator traži izmene dugoročnih ugovora o otkupu struje

SOFIJA – Bugarska namerava, bilo da reprogramira njene dugoročne ugovore otkupa električne energije (PPAs) sa privatnim proizvođačima obnovljive energije, ili da izmenama zakona u ovom domenu omogući povraćaj gubitaka koje državna kompanija NEK trpi na subvencionisanim cenama, saopšteno je iz regulatorne energetske komisije. NEK je zabeležio gubitak u trećem kvartalu od 121 milion evra, ponajviše što troškovi vezani za otkup OIE nisu bili uračunati u ceni po kojoj prodaje struju krajnjim potrošačima. Prema regulatoru, u tom minusu gotovo polovinu iznosa čini NEK-ova obaveza da otkupljuje proizvedenu električnu energiju iz dugoročnih ugovora sa američkim kompanijama AES i GlobalContour, operatera hidroelektrana Marica Istok 1, odnosno Marica Istok 3. Dodatnih 71 milion leva gubitaka dolazi iz činjenice da NEK-u u odobrenim troškovima nije uračunat pun iznos faktura koje isplaćuje proizvođačima OIE na osnovu PPAs-a. Regulator je ranije predložio da se izmene dugoročni ugovor potpisani 2001. sa dve američke kompanije tako da smanje garantovane cene za 30% iz marice Istok 1, odnosno 20% iz Marice Istok3. Regulator je takođe ocenio u izveštaju Evropskoj komisiji da ovi dugoročni ugovori o otkupu električne energije krše EU pravila dozvoljene državne pomoći. **Novinite**

Malo poskupljenje gasa u Bugarskoj

SOFIJA – Bugarski energetska regulator odobrio je povećanje cena prirodnog gasa u toj zemlji od 0,29% za poslednji kvartal ove godine. Maksimalna cena koju domaći gasni monopolista Bulgargas može odrediti snabdevačima i potrošačima povezanim na transportnu gasovodnu mrežu iznosiće 603,44 leva (394,5\$) za 1.000 m³ (bez PDV-a i akciza), saopštila je bugarska regulatorna energetska komisija. Cena za potrošače Bulgargasa povezane na mrežu niskog pritiska ne može da premaši 611,6 leva za 1.000 kubika, dodaje se u saopštenju. **SeeNews**

Bugarsko-rumunski gasni interkonektor startuje dogodne

SOFIJA – Gasni interkonektor između Bugarske i Rumunije očekuje se da proradi u 2015. godini, rekao je u utorak bugarski ministar energije. Vasil Štonov je, u jednom energetske skupu u Sofiji, naveo da će ovaj projekat, uz interkonektor koji se gradi između Bugarske i Grčke, „imati ključnu ulogu u smanjenju zavisnosti te zemlje od jednog (ruskog) izvora energije“. Gasovod dužine 25 km će ispod Dunava povezati dva pogranična mesta i u maksimumu transportovati 1,5 milijardi kubika gasa godišnje. Gasovod prema Grčkoj treba da bude otvoren 2016, u dužini od 182 km, inicijalno sa tri, a kasnije sa mogućnošću transporta do pet milijardi kubnih metara gasa godišnje. Eventualno će se nadovezati na Trans-jadranski gasovod (TAP) koji je zamišljen da bude okosnica tzv. evropskog Južnog gasnog koridora, prenosi

SeeNews. Južni gasni koridor čini mreža gasovoda koji polaze iz azerbejdžanskog mega polja Šah Deniz i idu do tržišta EU, a čine ga Južno kavkasko gasovodno produženje (SCPx), koje ide preko Azerbejdžana do Gruzije, Trans-anatolski gasovod (TANAP) preko Turske i TAP, koji polazi od granice Turske sa Grčkom, da bi preko Grčke i Albanije i Jadrana završio na jugu Italije. **Bilten NNKS**

Rumunsko-moldavski gasni interkonektor blokiran

BUKUREŠT - Gasovodni interkonektor Iasi-Ungeni između Rumunije i Moldavije i dalje je van funkcije, mesec dana pošto je svečano otvoren kao prateći deo tzv. Južnog evropskog koridora. Prema saopštenju rumunskog ministarstva energije, razlog je u tome što partneri Romgas i Moldovgas nisu uspeali da pronađu dogovor oko uslova transporta. **SeeNews**

Hrvatskoj prihvatljiv predlog nove trase podmorskog kabla između Crne Gore i Italije

BUDVA - Novi predlog trase za energetski kabl koji treba da poveže Crnu Goru i Italiju je za Hrvatsku sada prihvatljiv, jer u značajnoj meri manje ulazi u epikontinentalni pojas Republike Hrvatske, rekao je ministar privrede te zemlje Ivan Vrdoljak tokom učešća na regionalnoj konferenciji za zemlje zapadnog Balkana u Budvi. Zvanični Zagreb je italijanskoj kompaniji TERNA više puta predlagao da trasa polaganja podmorskog kabla ne prelazi produžetak granice teritorijalnog mora između Hrvatske i Crne Gore i granicu epikontinentalnog pojasa između Hrvatske i Italije, odnosno da trasa može ići obodom istražnog prostora Južni Jadran i u tom slučaju odobrenje Hrvatske nije potrebno. Problem ranije predložene trase kabla bio je u tome što je prolazila kroz deo Jadrana na kome će se sprovoditi istraživanja nafte i gasa. **Vijesti**

RWE Energija čeka liberalizaciju gasnog tržišta

ZAGREB - Ključni preduslov za ulazak hrvatske podfirme nemačkog RWE, RWE Energije na tržište prirodnog gasa te zemlje su istinska liberalizacija tržišta u skladu s Trećim energetske pakatom, izjavio je direktor te firme Zoran Miliša u intervjuu za **SENews**. Na pitanje o potencijalima buduće berze električne energije, Miliša je kazao da se ništa bitno neće prominiti za krajnje kupce, ali će taj potez imati značajne implikacije na snabdevačkoj strani, jer će energija koju proizvodi Hrvatska elektroprivreda trgovanjem za dan unapred postati dostupna svim snabdevačima. RWE Energija kontroliše 5% hrvatskog tržišta, gde snabdjeva 2.500 preduzetnika i 75.000 domaćinstava.